

Lezing Rotary science award – 5 mei 2025 – Stadhuis Gent

Caroline Vandekinderen & Griet Roets

SLIDE 1

Goeieavond iedereen. Het doet bijzonder plezier dat jullie hier zo talrijk aanwezig zijn! Het is een groot genoegen om de Rotary Science Award vanavond in ontvangst te mogen nemen. En het is een hele eer om de mogelijkheid te krijgen in een notendop het onderzoeksthema toe te lichten waar prof. Griet Roets en ikzelf ons al een hele poos in verdiepen, met name “armoede”.

Het onderzoeksproject dat vandaag wordt gelauwerd, gebeurt met steun van de Leerstoel van Kinderarmoedestichting Pelicano.

In onze studie gaan we na hoe kinderen en jongeren die in armoede opgroeien aspiraties en een betere toekomst waar kunnen maken, en hoe we hen daarbij kunnen ondersteunen. Want kinderen en jongeren die opgroeien in armoedesituaties begrijpen snel hoe armoede en sociale ongelijkheid zich reproduceert. Om te overleven leggen ze zich er vaak onopgemerkt op jonge leeftijd bij neer dat zij geen open toekomstperspectief hebben en hun dromen niet zullen kunnen waar maken.

SLIDE 2

Van bij de start van het onderzoek werken we actief samen om het onderzoek in Gent in te bedden. Het laat ons toe om als onderzoekers uit onze ivoren toren te komen en synergie te maken met maatschappelijke actoren met een uitgesproken engagement ten aanzien van de bestrijding van kinderarmoede. Dit doen we via diverse samenwerkingen.

- We werken actief samen met **Atelier jeugd** in de buurt Watersportbaan in Gent. Dit is een platformwerking van actoren die werken met kinderen en jongeren en de krachten bundelen om hen te ondersteunen.
- In Gent werken we ook stadsbreed samen met **Onderwijscentrum Gent**, waar veel engagement, ervaring en expertise aanwezig is in het bestrijden van armoede in het onderwijs. De inzichten uit ons onderzoek worden opgehaald en zullen actief ontsloten worden op lerend netwerkmomenten voor een diversiteit van onderwijsactoren in de verschillende wijken in Gent.

- Samen met Onderwijscentrum Gent zetten we ook in op een masterproefatelier in samenwerking met het Interdisciplinair Consortium **Stadsacademie**, waarbij verschillende studenten masterproeven maken om vernieuwende initiatieven in het onderwijs in Gent te documenteren. Tegelijk draagt dit bij aan het maatschappelijk engagement van toekomstige professionals.

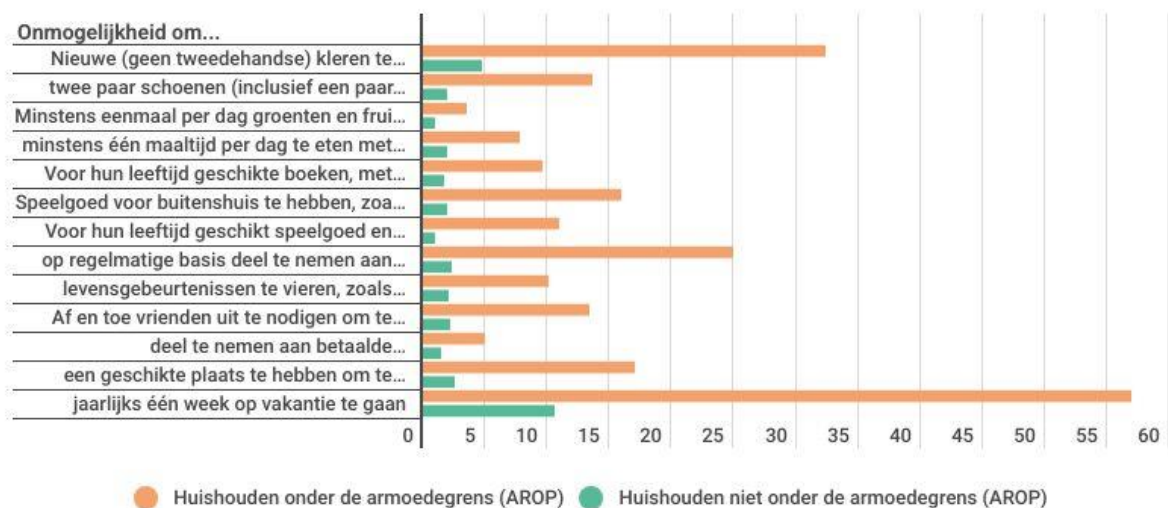
We zijn dan ook heel blij dat hier vanavond veel mensen aanwezig zijn die in deze samenwerkingen tijd en ruimte investeren!

SLIDE 3

In België leeft 1 op de 7 kinderen in een huishouden dat risico loopt op monetaire armoede. Statbel – het Belgisch statistiekbureau - heeft onderzocht wat het betekent voor een kind om onder de armoedegrens te leven. Voor een derde van hen betekent dit dat zij geen nieuwe, maar alleen tweedehandse kledij kunnen dragen en voor 14% van hen betekent dit dat zij niet ten minste 2 paar schoenen hebben. In deze tabel zijn een aantal indicatoren opgenomen.

Kinderspecifieke materiële deprivatie - 2021

Naargelang het huishouden al dan niet onder de monetaire armoedegrens leeft

[Download data](#)

STATBEL

Die cijfers die verworven worden op basis van kwantitatief onderzoek zijn van ontieligelijk belang om politieke en maatschappelijke aandacht op het probleem te vestigen. Maar ze vatten slechts een snapshot van het probleem, terwijl er recent onder armoedewetenschappers een grote nood

wordt erkend aan een diepgaand en dynamisch begrip van armoedesituaties gebaseerd op langdurig kwalitatief onderzoek.

Aan welke situatie denk jij, als je je armoede probeert te verbeelden? Het dakloze gezin met kinderen dat zich het afdak aan de HEMA op de Korenmarkt informeel heeft toegeëigend door er een aantal slaapzakken neer te leggen? Dat kind in de klas van je jongste voor wie de schooluitstap betaald wordt door de sociale kas van de school, gespijsd door de jaarlijkse spaghettiavond waartoe de ouderraad zich engageert?

Er is weinig inzicht in de realiteit die erachter schuilt. Hoe ervaren mensen hun situatie in de loop der tijd? Hoe gaan ze om met andere mensen, met instellingen, ...? Hoe geven ze zelf actief mee vorm aan hun omstandigheden en kansen? Het is net déze realiteit, die black box van hoe mensen in armoede leven en overleven – en welke hefboomen mensen uit de armoede kunnen helpen - die we vanuit een dynamisch perspectief op armoede willen blootleggen aan de vakgroep Sociaal Werk en Pedagogiek.

SLIDE 4

Want armoede is een complex sociaal probleem en kent vele dimensies. Onderzoek legt bloot dat het gaat om een samenspel tussen

- een gebrek aan materiële maatschappelijke hulpbronnen
- een gebrek aan immateriële maatschappelijke hulpbronnen
- een gebrek aan de macht om te definiëren

Wanneer het gaat over het gebrek aan **materiële bronnen**, bedoelen we inkomen/tegemoetkoming, huisvesting, mobiliteit, ... In quasi elk gesprek dat we voeren met professionals die werken met gezinnen in armoede, komt het gebrek aan betaalbare, kwaliteitsvolle, sociale woningen aan bod. Veel onderliggende problemen vinden hier een basis. Bijvoorbeeld het gebrek aan gezonde maaltijden, maar hoe kun je vers koken, als je weinig geld hebt om goeie ingrediënten te kopen, geen deftig uitgeruste keuken hebt of de energie werd afgesloten omdat je de factuur niet kunt betalen? Of bijvoorbeeld schoolachterstand, maar hoe kun je je toeleggen op je schoolwerk, als je nergens een eigen rustige plek vindt in huis? Of bijvoorbeeld sociaal isolement, omdat kinderen en jongeren zich schamen om thuis vriendjes uit te nodigen, ... We dreigen vaak te focussen op deze symptomen, eerder dan het probleem dat aan de basis ligt. In die zin is de financiële steun die door Kinderarmoedestichting Pelicano aan alle kinderen in gezinnen die in extreme armoede leven, het vermelden waard, omdat dit gezien kan worden als een extra kinderbijslag. De vraag is dan hoe

we universeel aan de herverdeling van materiële hulpbronnen kunnen werken.

Met **immateriële hulpbronnen** verwijzen we naar processen van marginalisering die resulteren in sociale uitsluiting in onderwijs, tewerkstelling, vrije tijd, kinderopvang, gezondheidszorg, ... Denk hierbij aan hoe ons onderwijssysteem de sociale ongelijkheid eerder reproduceert dan opheft. Of aan hoe jongeren uit kwetsbare situaties vaak in parallelle circuits belanden: deeltijds of bijzonder onderwijs, jeugdwelzijnswerk, jeugdzorg, ...

Het **gebrek aan macht** om te definiëren slaat op het feit dat mensen in armoede vaak niet de maatschappelijke posities bekleden waar ze mee kunnen bepalen of hun stem kunnen laten gelden. Vaak zitten ze in situaties waarin ze afhankelijk zijn, wat leidt tot een gevoel van machteloosheid en moedeloosheid.

SLIDE 5

In ons onderzoeksproject willen we in beeld brengen hoe kinderen, jongeren en gezinnen in armoedesituaties navigeren in relatie tot materiële en immateriële (of sociale) middelen en structurele beperkingen.

Het onderzoeksproject omhelst een combinatie van etnografisch en biografisch onderzoek, en ontvouwt zich in de Watersportbaan in Gent.

Watersportbaan is een buurt die gekenmerkt wordt door sociale hoogbouw en een concentratie aan sociale ongelijkheid. In de buurt van Neermeersen heeft maar liefst 61% van de bewoners recht op een verhoogde tegemoetkoming, dat is het hoogste van alle Gentse wijken.

SLIDE 6

Eén van de jongeren met wie we spraken, omschreef de buurt als “een panorama aan eenzaamheid”.

SLIDE 7

Ondanks de vaak uitzichtloze omstandigheden, zijn veel actoren actief in samenlevingsopbouw: zorgvoorzieningen (Wijkgezondheidscentrum, OCMW, Kind & Gezin, ...) en onderwijsinstellingen (kleuter-, lager- en secundair onderwijs, hogescholen, universiteit), het Buurthuis, het lokaal dienstencentrum, de ontmoetingsruimte van SAAMO Gent, een zorg- en welzijnshub, de sociaal artistieke atelierwerking, ...

SLIDE 8

Specifiek voor kinderen en jongeren is er een jeugdhuis en er zijn workshops van Circusplaneet, trainingen van KAA Gent Foundation en Ghent Basketball, de activiteiten van Sportaround en de speelpleinwerking Kabonga, ...

SLIDE 9

Het is verre van evident om kinderen en jongeren te mobiliseren voor deze activiteiten. Maar we zien hoe professionals zich engageren om elke woensdagnamiddag aan te bellen in de sociale hoogbouw, vanuit de wetenschap dat de ouders niet altijd bij machte zijn om de kinderen naar de sporthal te brengen. Of hoe een wooncoach een zoon en vader vergezelt op de eerste dag van het sportkamp, om het ijs te breken en te bouwen aan sociale inbedding in de buurt, nu ze eindelijk na maanden op straat een sociale woning toegewezen kregen.

SLIDE 10

In onze studie vertrekken we van de positie dat armoede bij kinderen en jongeren moet begrepen worden in relatie tot de armoede van hun ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken. Kinderen en jongeren in armoede zijn altijd de kinderen van ouders die in armoede overleven. Want gezinnen in armoedesituaties kunnen vaak in beperkte mate gebruik maken van bestaande maatschappelijke hulpbronnen en basisvoorzieningen. Niettemin worden ouders in armoede vaak geïsoleerd als 'slechte ouders', die niet voor de opvoeding van hun kinderen kunnen instaan.

Ons onderzoek toont het belang van de kwaliteit van aanwezigheid, waarbij er in tegensprekelijkheid een gezamenlijke zoektocht vorm krijgt met kinderen, jongeren en hun ouders.

Zo vertelt de verantwoordelijke van de kinderopvang over haar zoektocht met een moeder, die haar kind elke ochtend om kwart voor zeven in de maxi cosy afzet aan de deur, terwijl de crèche pas om zeven uur opent. Dat lijkt op het eerste zicht zeer onverantwoordelijk gedrag van die moeder. Tot de coördinator van de opvang in gesprek gaat met haar, en duidelijk wordt dat die dame drie bussen moet nemen waarvan de uren niet goed zijn afgestemd, om om acht uur te kunnen starten als poetshulp. Van zodra dit duidelijk was, zorgde de kinderopvang ervoor dat er altijd om kwart voor zeven iemand paraat staat.

Het gaat over aanhaken bij de leefwereld van mensen en de vaak preciaire omstandigheden waarin mensen proberen te overleven. Het gaat over

kinderen langer opvangen in de crèche, zodat ze wat langer buitenlucht kunnen opsnuiven in de speeltuin en de moeder haar boodschappen kan doen zonder dat drie kinderen allerlei zaken die ze niet kan betalen in haar kar leggen. Het gaat over de dagelijkse bezorgdheden en problemen van mensen – zoals zij die ervaren – serieus nemen, zonder direct in een oplossingsmodus te schieten, maar aanwezig te zijn en blijven.

De brugfiguur die elke ochtend post vat aan de schoolpoort en zo heel gestaag een band opbouwt met gezinnen, vragen weet te capteren, mensen wegwijs maakt in het welzijnsapparaat, ...

De circusleraar die een half uur vroeger arriveert, voor die ene jongen die deugd heeft van dat momentje alleen en tijd om bij te praten, ...

De wijkregisseur die samen met diverse partners (SAAMO, IVAGO, de groendienst, politie, mobiele gezondheidswerkers) maandelijkse netheidsacties opzet. Dit enerzijds om de woon- en leefkwaliteit voor mensen die aangewezen zijn op sociale huisvesting te verhogen, ... Anderzijds om aanwezig te zijn in de gebouwen, herkenbaar en aanspreekbaar te zijn en de noden en besoins van de bewoners aan te voelen, aan te pakken en te politiseren.

SLIDE 11

We willen de Rotary club Gent en de ROSA leescommissie in het bijzonder bedanken voor de erkenning van ons werk. Dit geeft ons de mogelijkheid ons samen met de actoren die we eerder vernoemd hebben verder te engageren in de strijd tegen armoede bij kinderen, jongeren en hun gezinnen . Bedankt!